

BEZPIECZEŃSTWO INFORMACJI W SIECI. CHARAKTERYSTYKA WYBRANYCH INICJATYW KIEROWANYCH DO DZIECI I MŁODZIEŻY REALIZOWANYCH PRZEZ FUNDACJĘ DAJEMY DZIECIOM SIŁĘ ORAZ NAUKOWĄ I AKADEMICKĄ SIEĆ KOMPUTEROWĄ

Wprowadzenie

Korzystanie z internetu niesie ze sobą wiele korzyści, takich jak ułatwienie kontaktu ze znajomymi, możliwość dokonania szybkich i wygodnych zakupów, sprawny dostęp do informacji, różnorodność źródeł danych, profity w postaci materiałów bibliotecznych czy muzealnych, z których można korzystać, nie wychodząc z domu. W związku z coraz intensywniejszą aktywnością użytkowników w sieci, wzrasta także liczba zagrożeń, z jakimi można się spotkać w trakcie przeglądania stron czy jakichkolwiek interakcji sieciowych. Według raportu Głównego Urzędu Statystycznego z 2021 r., dotyczącego społeczeństwa informacyjnego, 92,4% gospodarstw domowych posiada dostęp do internetu. To o 17,6% więcej niż w 2014 r. i 2% niż w 2020 r. Ten wzrost liczby połączeń do sieci spowodowany jest rozwojem technologicznym oraz pandemią wirusa SARS-COV2, która rozpoczęła okres nauki zdalnej (*Spółeczeństwo informacyjne w Polsce w 2021 r.*, 2021).

Istotnym elementem korzystania z internetu jest świadomość występujących w nim zagrożeń i ich przeciwdziałania, co ułatwiają powstające od początku jego rozwoju organizacje i prowadzone przez nie kampanie przybliżające niebezpieczeństwa oraz wskazujące sposoby ochrony siebie, swoich zasobów, oprogramowania i sprzętu w sieci. Przykładowo, w 2014 r. Fundacja Nowoczesna opublikowała *Katalog kompetencji medialnych, informacyjnych i cyfrowych*, mający na celu poszerzenie wiedzy na temat umiejętności dzieci i młodzieży w kontekście korzystania z internetu. Wyszczególniono w nim takie elementy, jak: ochrona prywatności i wizerunku, anonimowość, bezpieczeństwo komunikacji, pracy

¹ Uniwersytet Śląski w Katowicach, Instytut Nauk o Kulturze.

i transakcji, nadzór nad siecią oraz uzależnienie i higiena korzystania z mediów (*Katalog kompetencji medialnych, informacyjnych i cyfrowych*, 2014, s. 47-58). Paulina Motylińska uznała za istotną część dokumentu to, że objął on wykaz sprawności nabywanych przez uczniów i studentów na wszystkich poziomach edukacji, od wychowania przedszkolnego po edukację w szkole wyższej (Motylińska, 2015, s. 55).

Wyjaśnienia wymaga zatem pojęcie *bezpieczeństwo informacji*². Współcześnie jest ono kojarzone z infosferą³ (Tomaszkiewicz, 2013), przestrzenią informacyjną i cyberprzestrzenią. Początków działalności związanej z zabezpieczaniem informacji można doszukiwać się jednak już w starożytności, kiedy to wiadomości zdobyte przez ludzi były chronione i w swoisty sposób zabezpieczane, aby nie dotarły do osób niepowołanych (Liderman, 2012, s. 11). W trakcie rozwoju cywilizacyjnego informacje nabierały kluczowego znaczenia. Stały się niezbędne w procesie edukacji, nauki, w pracy. Można je traktować jak towar, który podlega wymianie, a co za tym idzie, również ochronie.

Od lat używa się kilku określeń związanych z monitorowaniem bezpieczeństwa, jak wspomniane *bezpieczeństwo informacji*, które jest pojęciem odnoszącym się do wielu dziedzin życia będących przedmiotem badań odmiennych dziedzin i dyscyplin naukowych. Rozpatruje się je w ramach nauk ścisłych, społecznych i humanistycznych. W obrębie nauk o bezpieczeństwie omawiane są zagadnienia związane z bezpieczeństwem informacyjnym kraju lub jednostki, a także z zabezpieczeniami wykorzystywanymi po to, by zapobiegać działaniom nielegalnym.

Analiza piśmiennictwa wykazuje, że wiele opracowań związanych jest z terminem *bezpieczeństwo informacyjne*. Nie jest on tożsamy z *bezpieczeństwem informacji* i należy podkreślić różnicę w ich rozumieniu. Bezpieczeństwo informacyjne odnosi się bowiem do „dziedziny działalności człowieka, której znaczenie w ostatnich latach wzrasta” (Liderman, 2012, s. 11) na arenie międzynarodowej. W definicji autorstwa Krzysztofa Lidermana, informatyka, specjalisty do spraw bezpieczeństwa informacji, „bezpieczeń-

² W literaturze przedmiotu *bezpieczeństwo* definiowane jest w następujący sposób: „Bezpieczeństwo jest pojęciem używanym do określenia stanu pewności, spokoju i braku zagrożenia” (Liedel, 2005, s. 7). Należy do podstawowych potrzeb człowieka uwzględnionych w piramidzie Abrahama Masłowa, które powinny zostać zaspokojone. Niezaspokojona potrzeba bezpieczeństwa powoduje poczucie zagrożenia. Bezpieczeństwo w świetle definicji politologa, Ryszarda Zięby, to: „stan pewności, spokoju, zabezpieczenia oraz jego poczucia, co oznacza brak zagrożeń i ochronę przed niebezpieczeństwami” (Zięba, 1997, s. 3). Przytoczone definicje są podobne, skupiają się na podkreśleniu, że bezpieczeństwo nie jest czymś materialnym. Jest to stan, jaki może odczuwać człowiek, bądź inna istota żywa, związany z brakiem zagrożenia oraz pewnością w odniesieniu do sytuacji, w której się znajduje.

³ Infosfera to „środowisko informacyjne człowieka obejmujące te rodzaje informacji, które są mu dostępne za pośrednictwem centrów wyższej działalności nerwowej” (Tomaszkiewicz, 2013).

stwo informacyjne obejmuje wszystkie formy (także werbalne) wymiany, przechowywania i przetwarzania informacji. Dotyczy podmiotu (czyli człowieka lub organizacji), który może być zagrożony utratą zasobów informacyjnych lub otrzymaniem informacji złej jakości. Zatem bezpieczeństwo informacyjne oznacza uzasadnione zaufanie podmiotu do jakości i dostępności pozyskiwanej oraz wykorzystywanej informacji” (Liderman, 2012, s. 22). Bezpieczeństwo informacji natomiast „oznacza uzasadnione (np. analizą ryzyka i przyjętymi metodami postępowania z ryzykiem) zaufanie, że nie zostaną poniesione potencjalne straty wynikające z niepożądanego (przypadkowo lub świadomie) ujawnienia, modyfikacji, zniszczenia lub uniemożliwienia przetwarzania informacji przechowywanej, przetwarzanej i przesyłanej w określonym systemie jej obiegu” (Liderman, 2012, s. 22). Tak więc pojęcie „bezpieczeństwa informacyjnego” jest terminem szerszym, w ramach którego mieści się bezpieczeństwo informacji.

Równie istotnym w rozważaniach dotyczących sieciowych zasobów jest *cyberbezpieczeństwo*. Według ustawy z dnia 5 lipca 2018 r. o krajowym systemie cyberbezpieczeństwa, pojęcie to definiowane jest w następujący sposób: „odporność systemów informacyjnych na działania naruszające poufność, integralność, dostępność i autentyczność przetwarzanych danych lub związanych z nimi usług oferowanych przez te systemy” (*Ustawa z dnia 5 lipca 2018 r. o krajowym systemie cyberbezpieczeństwa*, 2018). Cyberbezpieczeństwo może być również rozumiane w odniesieniu do „technologii, procesów i praktyk zaprojektowanych w celu ochrony sieci informatycznych, urządzeń, programów i danych przed atakami, uszkodzeniami lub nieautoryzowanym dostępem. Cyberbezpieczeństwo może również być określane jako bezpieczeństwo technologii informatycznych” (Górnica, 2019).

Zaprezentowane konotacje terminów są więc odmienne. W dalszej części artykułu omówione zostaną wybrane elementy ochrony użytkowników internetu w kontekście bezpieczeństwa ich oraz należących do nich informacji. Do potencjalnych zagrożeń, które mogą napotkać w sieci, a jednocześnie zaburzyć stan bezpieczeństwa w internecie, należą m.in.:

- złośliwe oprogramowanie (wirusy, robaki, botnety, itp.), z powodu których dane mogą zostać wykradzione, zaszyfrowane lub zniszczone. Zainfekowanie złośliwym oprogramowaniem może prowadzić do zniszczenia sprzętu, ale również do przesyłania dalej spamu, wymuszania okupu czy wycieku danych innych użytkowników;

- phishing, pharming oraz inne metody socjotechniczne stosowane wobec użytkowników sieci w celu wyłudzenia bądź pozyskania danych lub pieniędzy;

- fake newsy, dezinformacja, manipulacja informacjami udostępnionymi w internecie. Jak podkreśla Wiesław Babik: „obecnie informacji jest tak wiele, że trudno je ogarnąć, a jeszcze trudniej zweryfikować, które są prawdziwe, ważne, aktualne” (Babik, 2010, s. 21);

- cyberprzemoc – hejt, cyberbullying. W internecie wielu użytkowników uważa się za anonimowych, co prowadzi do stosowania różnego rodzaju przemocy w stosunku do innych internautów: hejt, ośmieszanie, wykluczanie z grupowych interakcji, takich jak czaty lub gry internetowe, obrażanie czy sexting (czyli rozsyłane treści o charakterze erotycznym);

- korzystanie ze słabych zabezpieczeń, takich jak hasło czy sposób logowania;

- nieświadomość ludzi – udostępnianie prywatnych wiadomości, haseł, zdjęć na portalach społecznościowych stanowiących ogromną bazę danych dla hakerów posługujących się tego typu danymi, np. w celu przygotowania spersonalizowanego ataku (Liderman, 2012, s. 23).

W odniesieniu do przedstawionych zagadnień, przedmiotem artykułu uczyniono analizę wybranych stron internetowych, za pośrednictwem których prowadzone są działania edukacyjne dotyczące bezpiecznego korzystania z informacji, przede wszystkim z przestrzeni cyfrowych. Wytypowano witryny fundacji oraz instytutu badawczego i zanalizowano ich zawartość. Celem zaprezentowanych w tekście wyników badań było przedstawienie charakterystyki aktywności podejmowanych w sieci przez wybrane podmioty związane z bezpieczeństwem informacji. Ze względu na rozległość tematu zdecydowano się ograniczyć zakres analiz do źródeł organizujących różnego rodzaju prace skierowane do dzieci i młodzieży. Kwerendą objęto więc te, które zmierzają do zwiększenia świadomości młodych użytkowników na temat bezpieczeństwa w sieci. Analizie poddano następujące źródła informacyjne: Fundację Dajemy Dzieciom Siłę oraz Naukową i Akademicką Sieć Komputerową. Podmioty te zostały wyselekcjonowane na podstawie prowadzonej przez nie działalności ogólnopolskiej oraz międzynarodowej, mającej na celu edukowanie nieletnich na temat niebezpieczeństw w sieci. Dlatego też zwrócono uwagę nie tylko na aktualną zawartość stron WWW (badanie przeprowadzono w dniach od 17 października do 25 listopada 2021 r.), ale wskazano – o ile to było możliwe – początki ich funkcjonowania w obrębie bezpieczeństwa informacji, opisując związki z różnymi instytucjami czy projektami, oraz ujawniono statutowe zadania, by wpisać omówione aktywności w szerszy kontekst. Poszczególne źródła informacji omówiono, biorąc pod uwagę zasięg ich oddziaływania. Działalność fundacji i instytutu badawczego ukierunkowana jest przede wszystkim na edukację dzieci i młodzieży oraz ich rodziców, opiekunów i nauczycieli.

Przegląd inicjatyw

W celu zaprezentowania zakresu działalności wybranych do badania instytucji omówiony zostanie zarys historyczny oraz główne cele statutowe organizacji, a następnie poszczególne działania realizowane przez owe podmioty.

Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę (FDDS) została założona w 1991 r. przez lekarzkę oraz działaczkę społeczną Alinę Morgolis-Edelman oraz Irenę Kornatowską, która pełniła funkcję pierwszego prezesa zarządu Fundacji. W początkowych latach działalności Fundacja funkcjonowała pod nazwą „Fundacja Dzieci Niczyje”. Zmiana nazwy spowodowana była błędnymi konotacjami, negatywnymi i stygmatyzującymi, wynikającymi ze sformułowania „dzieci niczyje”. Fundacja kojarzona była z dziećmi bezdomnymi oraz pochodzącymi z domów dziecka. Korekta nazwy związana była również z rozszerzeniem działalności Fundacji. Mimo to, główny cel pozostał taki sam – pomoc dzieciom krzywdzonym. Fundamentalnym zadaniem organizacji było, i nadal jest, niesienie pomocy najmłodszym doświadczającym przemocy oraz wykorzystywania seksualnego⁴ (*Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę*, 2021).

W 1993 r. Fundacja zapoczątkowała działania badawcze⁵. Przez lata organizowane były szkolenia, seminaria i konferencje poświęcone różnym formom przemocy stosowanej wobec, ale również wśród dzieci (m.in. przemoc domowa, wykorzystywanie seksualne, zaniedbywanie, zagrożenia w internecie)⁶. Podczas szkoleń przekazywana jest wiedza pozwalająca na diagnozowanie, interweniowanie, pomoc oraz działania profilaktyczne odnoszące się do wszelkiego rodzaju przemocy wobec dzieci i młodzieży. Od 2001 r. Fundacja inicjuje oraz współorganizuje kampanie społeczne mające zwiększyć świadomość społeczeństwa na temat przemocy wobec dzieci (*Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę*, 2021)⁷.

Naukowa i Akademicka Sieć Komputerowa (NASK) również została powołana w 1991 r. Początkowo funkcjonowała pod nazwą: Zespół Koordy-

⁴ W latach 90. ubiegłego wieku przemoc fizyczna, psychiczna oraz wykorzystywanie seksualne należały do tematów niepodejmowanych w dyskusji społecznej. Był to zatem znak dla społeczeństwa mający mu uświadomić istniejący problem.

⁵ Pierwszym był projekt, w ramach którego zbadano postawy i doświadczenia profesjonalistów pracujących z dziećmi. Z przeprowadzonych analiz wynikało, że osoby te nie posiadały wiedzy czy umiejętności pracy z tymi niedorośliymi, którzy doświadczali przemocy bądź molestowania. Dzięki temu podstawą działania organizacji stało się edukowanie profesjonalistów – pedagogów, psychologów, nauczycieli, pracowników socjalnych, policjantów, lekarzy, pielęgniarek, by zwiększyć ich świadomość problemu, a także wypracować metody identyfikacji oraz pracy z dziećmi (*Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę*, 2021).

⁶ Pierwszą kampanią zorganizowaną przez Fundację było „Dzieciństwo bez przemocy”, zwracającą uwagę na skalę problemu przemocy wobec dzieci. Była to w ogóle pierwsza tego typu kampania w Polsce. W ciągu lat FDDS zrealizowało i nadal realizuje szereg kampanii społecznych.

⁷ Kampanie społeczne realizowane przez Fundację w ciągu ostatnich lat: 2001 – „Dzieciństwo bez przemocy”, 2003 – „Zły dotyk”, 2004 – „Nigdy, nie wiadomo, kto jest po drugiej stronie”, 2004 – „Dziecko – świadek szczególnej troski”, 2007 – „Tracąc cierpliwość, możesz stracić więcej”, 2012 – „Słowa ranią na całe życie”, 2015 – „GADKI”, 2015 – „Mama, tata, tablet”, 2017 – „Uważni Rodzice”, 2018 – „Potrafię się zatrzymać”, 2020 – „Domowe Zasady Ekranowe” (*Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę*, 2021).

nacyjny Naukowej i Akademickiej Sieci Komputerowej przy Uniwersytecie Warszawskim. Celem jego powołania było zharmonizowanie rozwoju akademickiej sieci komputerowej⁸. Od 1993 r. Zespół rozpoczął samodzielną działalność badawczo-rozwojową pod zmienioną nazwą: Naukowa i Akademicka Sieć Komputerowa. W 1996 r. powołano zespół reagowania na zagrożenia w sieci CERT – Computer Emergency Response Team⁹ (*Computer Emergency Response Team*, 2020). Od 2000 r. funkcjonuje pod nazwą CERT Polska i jest pierwszą taką jednostką powstałą w Polsce współpracującą na obszarze międzynarodowym, zajmując się cyberbezpieczeństwem. *Ustawą z dnia 5 lipca 2018 r. o krajowym systemie cyberbezpieczeństwa* ustanowiono natomiast NASK – jedną z trzech krajowych jednostek CSIRT (Computer Security Incident Response Team)¹⁰ (*Ustawa o krajowym systemie cyberbezpieczeństwa*, 2018)¹¹, zajmujących się monitorowaniem oraz przeciwdziałaniem zagrożeniom cyberbezpieczeństwa. Zespoły CSIRT w Polsce działają w ramach zadań CERT Polska. Zadania zespołów się przenikają i w wielu przypadkach współpracują one ze sobą, by zapewnić bezpieczeństwo korzystania z sieci. Obecnie celem działań NASK jest prowadzenie badań oraz wykorzystywanie nowych technologii w celu utrzymania bezpieczeństwa oraz rozwoju działalności teleinformatycznej, telekomunikacyjnej i sieci usług teleinformatycznych. Dodatkowo NASK ma na celu nawiązywanie współpracy międzynarodowej. Do zadań CERT Polska należy: rejestrowanie i obsługa zdarzeń, informowanie użytkowników o potencjalnym zagrożeniu, współpraca z zespołami ITR (Incidents Response Team), prowadzenie działań edukacyjnych zwiększających świadomość użytkowników sieci na temat zagrożeń oraz prowadzenie badań i sporządzanie raportów dotyczących bezpieczeństwa zasobów, a także testowanie oprogramowania i rozwiązań mających zwiększyć bezpieczeństwo teleinformatyczne (*CERT Polska NASK*, 2022).

W tym miejscu należy wspomnieć o Polskim Centrum Programu Safer Internet (PCPSI), który funkcjonuje od 2005 r. W skład PCPSI wchodzi:

⁸ Ogromne znaczenie dla kraju miało podłączenie Polski do internetu, poprzez nawiązanie komunikacji przy użyciu protokołu IP pomiędzy Instytutem Fizyki Uniwersytetu Warszawskiego a Centrum Komputerowym Uniwersytetu w Kopenhadze, które nastąpiło 17 sierpnia 1991 r. (*Naukowa i Akademicka Sieć Komputerowa – Państwowy Instytut Badawczy*, 2021).

⁹ Zadaniem CERT jest całodobowe nadzorowanie ruchu internetowego i podejmowanie natychmiastowych akcji w razie pojawienia się zagrożeń. CERT publikuje też materiały edukacyjno-szkoleniowe (*Computer Emergency Response Team*, 2020).

¹⁰ CSIRT NASK „przyjmuje, analizuje i podejmuje działania i koordynuje reakcje na incydenty dotyczące bezpieczeństwa cywilnej cyberprzestrzeni RP zgłaszane przez operatorów usług kluczowych, dostawców usług cyfrowych, samorząd terytorialny i osoby prywatne oraz na incydenty związane z nielegalnymi treściami publikowanymi w Internecie i zagrażającymi bezpieczeństwu dzieci oraz odpowiada za monitorowanie zagrożeń internetowych i stanu cyberbezpieczeństwa na poziomie sektorowym i krajowym” (*NASK*, b.d.).

¹¹ Pozostałe organizacje to CSIRT GOV (Zespół Reagowania na Incydenty Bezpieczeństwa Komputerowego) oraz CSIRT Ministerstwa Obrony Narodowej (*CSIRT GOV*, b.d.; *CSIRT Ministerstwa Obrony Narodowej*, b.d.).

Naukowa i Akademicka Sieć Komputerowa – Państwowy Instytut Badawczy (NASK – PIB)¹², będąca koordynatorem programu oraz Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę. PCPSI zostało powołane w ramach programu Komisji Europejskiej „Safer Internet” realizowanego w latach 1999-2014 i pełni zadania związane z promocją bezpiecznego korzystania z internetu przez dzieci i młodzież. W 2005 r. do zadań dołączono również temat zagrożeń związanych z korzystaniem z telefonów komórkowych, gier online, komunikacją online. W latach 2009-2013 głównym celem programu było zwalczanie cyberprzemocy oraz uwodzenia dzieci w internecie (NASK, Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę, *Safer Internet w Europie*, 2017).

Od 2015 r. „Safer Internet” działa w ramach programu unijnego „Łącząc Europę” (Connecting Europe Facility – CEF). W związku ze zmianą fundatora projektu wszystkie kraje europejskie kontynuują działania Centrów Bezpiecznego Internetu poprzez realizację zadań wcześniejszego „Safer Internet”. Głównym celem PCPSI jest podejmowanie „kompleksowych działań na rzecz bezpieczeństwa dzieci i młodzieży korzystających z internetu i nowych technologii” (NASK, Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę, *Safer Internet w Polsce*, 2017).

W ramach PCPSI realizowane są trzy główne inicjatywy: saferinternet.pl, pomoc telefoniczna i online oraz Dyżurnet.pl. Saferinternet.pl to projekt realizowany przez NASK oraz FDDS. W jego ramach podjęto szereg działań skierowanych do dzieci i młodzieży w celu zwiększenia świadomości zagrożeń występujących w internecie oraz tych związanych z korzystaniem z technologii. Głównym celem aktywności jest edukacja oraz podnoszenie kompetencji w zakresie użytkowania sieci.

Telefon zaufania dla dzieci i młodzieży (116 111) oraz Telefon dla rodziców i nauczycieli w sprawach bezpieczeństwa dzieci (800 100 100) to działania prowadzone przez FDDS. Linia dla dzieci i młodzieży działa całodobowo. Dzieci i młodzież mogą za darmo i anonimowo zadzwonić i porozmawiać z psychologiem lub też skonsultować się przez czat dostępny na stronie. Infolinia dla rodziców i nauczycieli działa od poniedziałku do piątku w godzinach 12:00-15:00. Dzięki niej można zasięgnąć porady psychologa w sprawach związanych z przeciwdziałaniem takim zachowaniom, jak nękanie i cyberbulling, a także dotyczących pomocy dzieciom i młodzieży zmagającym się z problemami, które zostały następująco zdefinio-

¹² Z dniem 7 czerwca 2017 r., rozporządzeniem Rady Ministrów, nadano Naukowej i Akademickiej Sieci Komputerowej status państwowego instytutu badawczego. Od tego momentu pojawiło się oficjalnie rozwinięcie nazwy – Naukowa i Akademicka Sieć Komputerowa – Państwowy Instytut Badawczy. Określony został wówczas zakres jej badań i prac naukowych w obszarach: telekomunikacja, teleinformatyka, informatyka, cyberbezpieczeństwo, funkcjonowanie polskiego rejestru domen internetowych, społeczeństwo informacyjne (*Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie nadania Naukowej i Akademickiej Sieci Komputerowej statusu państwowego instytutu badawczego*, 2017).

wane: „agresja i przemoc w szkole, cyberprzemoc i zagrożenia związane z nowymi technologiami, wykorzystanie seksualne, kontakt z substancjami psychoaktywnymi, depresja i obniżony nastrój, myśli samobójcze, zaburzenia odżywiania” (*Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę*, 2022)¹³.

Dyżurnet.pl to z kolei projekt realizowany przez NASK. Zespół ekspertów podjął zadania związane ze zgłoszeniami nielegalnych treści w sieci oraz wykorzystywania seksualnego. Do roku 2006 istniała grupa NIFC Hotline Polska (NIFC – National Initiative For Children), przekształcona w Dyżurnet.pl, czyli „zespół przyjmujący informacje o publikowanych w internecie treściach zabronionych prawem; przede wszystkim przedstawiających seksualne wykorzystanie dzieci oraz prowadzący działania na rzecz usunięcia tego typu treści z sieci” (*NASK Dyżurnet.pl*, 2019). Dyżurnet.pl należy do stowarzyszenia INHOPE¹⁴, które na skalę globalną przeciwdziałają rozpowszechnianiu materiałów związanych z wykorzystaniem seksualnym dzieci.

Ustawą o krajowym systemie cyberbezpieczeństwa powołano do działania jednostkę CSIRT NASK, której zakres działań obejmuje: „zapewnienie obsługi linii telefonicznej lub serwisu internetowego prowadzących działalność w zakresie zgłaszania i analizy przypadków dystrybucji, rozpowszechniania lub przesyłania pornografii dziecięcej za pośrednictwem technologii informacyjno-komunikacyjnych” (*NASK Dyżurnet.pl*, 2019). Zadania te realizowane są przez zespół Dyżurnet.pl. Zgłoszenia incydentów związanych z naruszeniami można dokonywać poprzez formularz dostępny na stronie, mailowo lub telefonicznie pod numerem 0 801 615 005. W przypadku, jeśli naruszenia dotyczą wykorzystywania m.in. seksualnego dzieci, pornografii, rasizmu lub ksenofobii, informacja dociera bezpośrednio do służb porządkowych.

Projekty realizowane przez Fundację Dajemy Dzieciom Siłę

Sieciaki.pl to jedna z pierwszych inicjatyw edukacyjnych realizowanych w ramach programu „Dziecko w Sieci”, skierowana do dzieci w wieku 9-11 lat. Projekt rozwija się od 2005 r. poprzez stronę internetową pod adresem <http://www.sieciaki.pl>. Główną tematyką „Sieciaków” jest bezpieczeństwo dzieci, a jego celem jest edukacja w zakresie bezpieczeństwa w internecie, promocja bezpiecznych zachowań w sieci, certyfikowanie oraz promocja bezpiecznych stron i serwisów internetowych. W ramach „Sieciaków”, poza stroną internetową, organizowane są spotkania z rodzicami, nauczycielami

¹³ Działania linii mają na celu pomoc w podejmowaniu działań czy interwencji w związku z podejrzeniem przestępstwa, wykorzystania seksualnego czy innych problemów rodzinnych dzieci i młodzieży.

¹⁴ Międzynarodowe stowarzyszenie zrzeszające krajowe zespoły zajmujące się przeciwdziałaniem dystrybucji materiałów przedstawiających seksualne wykorzystanie dzieci (*Raport 2015 dyżurnet.pl*, 2015).

oraz dziećmi, zajęcia edukacyjne, a także opracowywane materiały edukacyjne, takie jak filmy, gry i piosenki. Każdego roku organizowana jest akcja „Sieciaki na wakacjach”. Są to spotkania plenerowe dla dzieci, podczas których przez zabawę przekazywana jest stosowna wiedza (*Sieciaki.pl*, b.d.).

W ramach serwisu *sieciaki.pl* prowadzony jest ponadto kurs e-learningowy składający się z 15 misji: „Wprowadzenie”, „Prywatność”, „Zdjęcie w sieci”, „Znajomości online”, „Komunikacja i etykieta”, „Cyberprzemoc (ofiara)”, „Cyberprzemoc (świadek)”, „Cyberprzemoc (sprawca)”, „Hejt”, „Niebezpieczne treści”, „Zabezpiecz swoje urządzenie”, „Prawa autorskie”, „Zakupy w sieci”, „Nadmierne korzystanie z Internetu”, „Mów, gdy coś jest nie tak” (*Sieciaki.pl*, b.d.). Podczas misji grupa „Sieciaków” – Ajpi, Netka, Spociak i Kompel – wraz z robotem NetRobim, pełniącym funkcję przewodnika, pokonują niebezpieczeństwa napotkane w internecie i walczą z „Sieciuchami”, czyli z: Kłamczem (udaje kogoś, kim nie jest, by zdobyć zaufanie internauty i uzyskać jego prywatne dane; wszystko po to, by wyrzucić komuś realną krzywdę), Kradziejem (wykorzystuje sieć do zdobywania korzyści materialnych), Śmieciuchem (rozesłał spam do internautów) i Bełkotem (kłótlivy prowokator, który wypisuje w sieci nieprzyjemne, obraźliwe komentarze czy posty) (*Sieciaki.pl*, b.d.).

Dzięki wzbogaceniu zawartości strony powstały również książki dla nauczycieli oraz pedagogów, pomocne podczas prowadzenia lekcji, jak: *Sieciaki. Misja Bezpieczny internet* (Warszawa, 2020) oraz *Sieciaki. Twarzozmieniacz i Wielka Gala Fejmu* (Warszawa, 2021) autorstwa Łukasza Wojtasika, a także w ostatnim czasie pojawiły się słuchowiska przygotowane na podstawie książek, dostępne na platformie YouTube oraz Spotify – *Słuchowisko „Sieciaki – misja bezpieczny Internet”*, *Słuchowisko „Sieciaki. Twarzozmieniacz i Wielka Gala Fejmu”*.

Necio.pl to kolejny projekt, skierowany do jeszcze młodszych odbiorców treści – dzieci w wieku 4-6 lat. Powstał w 2012 r. we współpracy z firmą YUMMY Factory. Stworzona została wówczas strona internetowa pod adresem <https://necio.pl>, w ramach której podejmowane są stosowne przedsięwzięcia lub zadania. Głównym celem projektu jest przekazanie najmłodszym odbiorcom, poprzez zabawę, zasad posługiwania się komputerem – myszką, klawiaturą, używania poczty e-mail, komunikowania się z innymi użytkownikami, ale przede wszystkim bezpiecznego korzystania z sieci. Treści zaprezentowane na stronie przybierają formy animacji, gier lub piosenek edukacyjnych. Są one przygotowywane z uwzględnieniem potrzeb dzieci oraz możliwości ich percepcji. Dzieci, razem z rodzicami, mogą eksplorować stronę oraz internet w ramach zabawy. Poza materiałami dostępnymi na stronie, opracowane zostały także odpowiednie informacje dla nauczycieli wychowania przedszkolnego, klas zerowych oraz pierwszych. Są to scenariusze lekcji, ćwiczenia do wykonania oraz materiały audio. Wszystkie można pobierać nieodpłatnie ze strony internetowej.

Projekt edukacyjny Digital Youth ma z kolei na celu rozwijanie kreatywności w wykorzystaniu nowych technologii oraz bezpieczeństwa online. Organizowany jest w ramach inicjatywy Komisji Europejskiej „Łącząc Europę” („Connecting Europe Facility”). Digital Youth skierowany jest do starszej młodzieży, z klas 7-8 szkoły podstawowej, oraz klas szkół ponadpodstawowych. Projekt ma trzy komponenty: papierowy magazyn, konferencja Digital Youth Forum oraz blog.

Wspomniany magazyn jest kwartalnikiem, w którym publikowane są informacje na temat wykorzystania nowych technologii przez młode osoby. Wśród prezentowanych w czasopiśmie profili znajdują się należące do influencerów, blogerów czy youtuberów. Na łamach kwartalnika ogłaszane są artykuły dotyczące radzenia sobie z hejtem, mowy nienawiści, nieulegania wpływom internetowych treści oraz poradniki pomagające w poruszaniu się w sieci, tłumaczące, czym są m.in. fake newsy, przybliżające zasady prywatności w sieci, posiadanych praw. Są to krótkie, napisane prostym językiem teksty skierowane do dzieci i młodzieży, stworzone przez osoby rozpoznawalne w sieci, często dzielące się własnymi historiami.

Digital Youth Forum to natomiast jednodniowa konferencja organizowana od 2016 r., tematycznie obejmująca nowe technologie i ich wykorzystanie przez młodych użytkowników sieci. Konferencja odbywa się w Centrum Nauki Kopernik w Warszawie, w trakcie pandemii wydarzenie odbyło się online. Wśród prelegentów znaleźli się młodzi twórcy, eksperci naukowcy, eksperci z dziedziny psychologii, mediów społecznościowych, marketingu i innych dziedzin, a także influencerzy i aktywiści promujący m.in. ekologię, normalizację mówienia o menstruacji czy korzystanie z pomocy psychologicznej w trudnych sytuacjach. Partnerami wydarzenia są Fundacja Orange, Facebook, Google, SWPS Uniwersytet Humanistycznospołeczny z siedzibą w Warszawie, Microsoft, ITU i OneStream. Organizatorzy określają, że podczas konferencji „Rozszyfrowujemy nowe pojęcia z obszaru nowych technologii, uczymy się razem, jak zadbać o siebie w sieci i być bezpiecznym online. Towarzyszymy w ważnych rewolucyjnych wydarzeniach technologicznych, dzielimy się tym, co ciekawego odkryliśmy w internecie” (*Digital Youth w Safer Internet*, b.d.). Materiały pokonferencyjne są dostępne na kanale YouTube, na stronie <https://digitalyouth.pl/wystapienia/>, a także na facebookowym fanpage’u. Blog działający pod adresem <https://blog.digitalyouth.pl> służy natomiast jako forum dyskusyjne oraz platforma informacyjna organizacji Digital Youth Forum. Na stronie głównej projektu nie ma bezpośredniego odnośnika do blogu, aby do niego dotrzeć trzeba wyszukać stronę poprzez wyszukiwarkę. Na blogu znajdują się wpisy z 2020 r., podzielone na podkategorie tematyczne: kreatywność, rozrywka, bezpieczeństwo i technologia. Umieszczono tu także odnośnik do Digital Youth Forum (<https://digitalyouth.pl>) – głównej strony projektu, na której można znaleźć informacje o nadchodzącej lub minionej

konferencji, plan konferencji – nazwiska prelegentów oraz tematy, możliwość zapisu na spotkanie.

Projekty realizowane przez Naukową i Akademicką Sieć Komputerową

Kongres Młodych Internautów (KoMIn) to ogólnopolski, młodzieżowy panel doradczy PCPSI (*Akademia NASK*, 2019). Organizacja działa od 2011 r. przy instytucji badawczym NASK. Młodzież wraz z nauczycielami oraz specjalistami z PCPSI pracuje nad materiałami edukacyjnymi mającymi na celu zwiększenie wiedzy z zakresu bezpieczeństwa w sieci. W ramach KoMIn zbierane są opinie dotyczące aktualnie popularnych trendów w internecie. Młodzież dzieli się także swoimi doświadczeniami związanymi z aktywnością w sieci. Członkowie KoMIn współpracują w projektach realizowanych przez PCPSI. Posiadają swoje stanowisko na Digital Youth Forum oraz biorą udział w konferencji dotyczącej Dnia Bezpiecznego Internetu (DBI). Ta ostatnia jest wspierana przez Komisję Europejską od 2004 r.

Innym wartym odnotowania przedsięwzięciem NASK w ramach programu PCPSI jest „Zostań znajomym swojego dziecka”. To projekt edukacyjny dedykowany rodzicom oraz opiekunom małoletnich, który ma na celu zachęcenie dorosłych do udziału w internetowym życiu dzieci oraz monitorowania ich aktywności w sieci, co może zapobiegać różnego rodzaju zagrożeniom. Od 2012 r. NASK realizuje ten pomysł w formie krótkich animowanych filmów, mających zainspirować dorosłych do współdziałania z dziećmi w internecie. Krótkie animowane produkcje (powstało 10 filmów¹⁵) tłumaczą w prosty i jednoznaczny sposób problemy związane z korzystaniem przez dzieci z sieci, ale również uświadamiają rodziców odnośnie zagrożeń i problemów, jakie mogą spotkać ich dzieci podczas korzystania z internetu. Dodatkowo poruszony został temat nauki nowinek technologicznych, którą dzieci mogą przekazać dorosłym. Animowane filmy dostępne są na stronie PCPSI wraz z broszurami informacyjnymi opisującymi projekt (*NASK, Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę*, 2017).

¹⁵ Tematy opracowanych filmów: *Film 1. Czy znasz znajomych swojego dziecka?* (film porusza temat niebezpiecznych kontaktów), *Film 2. Właściwie zabezpiecz swój komputer* (film zachęca rodziców do odpowiedniego przygotowania sprzętu, np. poprzez instalację programu kontroli rodzicielskiej), *Film 3. Dbaj o zdrowie swojego dziecka* (zdrowy balans pomiędzy aktywnością w sieci i poza nią), *Film 4. Grzecznie nie znaczy bezpiecznie* (niebezpieczne i szkodliwe treści), *Film 5. Nie wstydź się uczyć nowinek technologicznych od swojego dziecka* (wzajemne uczenie się nowinek technologicznych), *Film 6. Co za dużo to niezdrowo* (problem nadmiernego „otaczania” najmłodszych dzieci urządzeniami cyfrowymi), *Film 7. Na komputerze świat się nie kończy* (problematyka uzależnienia od internetu), *Film 8. Cyberprzemoc jest realna* (problematyka cyberprzemocy wśród nastolatków), *Film 9. Dzieci też mają prywatność* (kwestia naruszania prywatności dzieci przez rodziców), *Film 10. Nie można wierzyć we wszystko* (promujący krytyczne podejście do treści znalezionych w internecie) (*NASK, Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę*, 2017).

Jeszcze innym projektem edukacyjnym NASK w ramach PCPSI są „Przygody Plika i Foldera w sieci”. Ta inicjatywa powstała we współpracy z Grupą Artystyczną Zygzaki w związku z projektem edukacyjnym „Przygody Plika i Foldera w sieci” w obrębie programu „Bądźmy Bezpieczni w internecie”. Projekt realizowany jest od 2010 r., a zainaugurowany został spektaklem o tym samym tytule. Odbiorcami przedstawienia są dzieci i młodzież w wieku od 6 do 13 lat, a tematem przewodnim wytłumaczenie młodocianym pojęć związanych z internetem, światem wirtualnym i niebezpieczeństwami, jakie mogą spotkać w sieci. Główni bohaterowie projektu – Plik i Folder – uczą reagowania na napotymane zagrożenia w przestrzeni wirtualnej. W ramach projektu dostępna jest także baza filmów z udziałem Plika i Foldera na kanale YouTube (*Plik i Folder*, b.d.) oraz materiały edukacyjne, scenariusze lekcji związane z poszczególnymi odcinkami spotów. Dostępny jest również audiobook *Poznaj internet*, serial filmowy *Plik i Folder – Odkrywcy internetu*, dwa filmy fabularne *Plik i Folder na ścieżkach internetu*, aplikacja z łami-główkami Plika i Foldera, a także organizowane są konkursy „Wymyśl grę dla Safera, wygraj spektakl Plika i Foldera” dla uczniów klas 4 i 5, w ramach którego uczniowie mogli opracować grę poświęconą bezpieczeństwu w sieci.

NASK organizuje w ramach PCPSI również konkursy tematyczne. Wśród nich jest m.in. konkurs dla dzieci i młodzieży związany z projektem „Przygody Plika i Foldera w sieci”, ale również konkurs dla studentów kierunków związanych z pedagogiką i nie tylko. Celem współzawodnictwa studentów jest opracowanie konspektu 45-minutowych zajęć dla uczniów szkół podstawowych z klas 4-8. Student sporządza scenariusz dla wybranego przez siebie przedmiotu. Wśród wymagań stawianych opracowującym scenariusze znalazły się: tematyka związana z wykorzystaniem nowoczesnych technologii oraz użycie ich podczas lekcji. Sporządzony plan powinien zawierać informacje dla nauczyciela oraz ewentualny załącznik z materiałami pomocniczymi dla uczniów. Patronat nad konkursem objęły: Wydział Pedagogiczny Uniwersytetu Warszawskiego, Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości im. Beaty Mydlowskiej w Warszawie, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Wyższa Szkoła Menedżerska w Warszawie, Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie, Akademia Ignatianum w Krakowie, Wydział Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu w Białymstoku, Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie, Uniwersytet Śląski w Katowicach oraz Dolnośląska Szkoła Wyższa we Wrocławiu.

Projekty realizowane przez Fundację Dajemy Dzieciom Siłę oraz Naukową i Akademicką Sieć Komputerową

Dzień Bezpiecznego Internetu (DBI) obchodzony był początkowo tylko w krajach europejskich, w kolejnych latach rozszerzono pomysł na cały

świat. W Polsce DBI organizowany jest w pierwszej połowie lutego od 2005 r. przez PCPSI. Celem DBI jest „inicjowanie i propagowanie działań na rzecz bezpiecznego dostępu dzieci i młodzieży do zasobów internetowych, zaznajomienie rodziców, nauczycieli i wychowawców z problematyką bezpieczeństwa online oraz [promocja – JK] pozytywnego wykorzystywania internetu” (NASK, *Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę*, 2017). Co roku w tym dniu odbywa się konferencja skierowana do nauczycieli, organizacji pozarządowych oraz internautów zainteresowanych tematyką bezpieczeństwa. Konferencja początkowo odbywała się w Warszawie, w Bibliotece Uniwersyteckiej, ale miała również miejsce w budynku Laboratorium Centrum Sztuki Współczesnej Zamku Ujazdowskiego, w Multikinie Złote Tarasy, w kinie Atlantic, w warszawskim teatrze Palladium oraz online. W ramach konkursu na najciekawszą inicjatywę DBI przedstawiciele polskich szkół opracowują różne inicjatywy odnoszące się do tematyki bezpieczeństwa informacji i aktywizujące młodzież w szkołach. Na stronie PCPSI znajdują się ponadto materiały dydaktyczne, scenariusze lekcji oraz grafiki promocyjne, które mogą zostać wykorzystane do rozpowszechniania wydarzenia oraz wiedzy na temat bezpieczeństwa w sieci.

Wśród działań PCPSI organizowane są również kampanie: „Pomyśl, zanim wrzucisz”, „Pomyśl, zanim kupisz”, „Myślę więc nie ślę”, „Przytul Hejtera”, „Mama, tata, tablet”, „Chroń dziecko w sieci”, „Uważni rodzice”, „Offline Challenge”, „Domowe Zasady Ekranowe”, „Zadbaj o dziecięcy mózg”, „#bezpresji”, „LGBT+Ja”, „nie na pokaz”, „Ciało nie określa” (NASK, *Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę*, 2017). Kampania „Pomyśl, zanim wrzucisz” ma na celu uświadomienie rodziców, że w internecie nic nie ginie i jeśli zamieścimy w nim np. zdjęcie, to zaczyna ono „żyć własnym życiem”. Organizatorzy podkreślają również, jak istotne jest niepublikowanie niefortunnych lub zabawnych zdjęć dzieci. Podobne założenia ma kampania „Pomyśl, zanim kupisz”, skierowana do rodziców dzieci, której celem jest uświadomienie rodziców, aby dobierali sprzęt elektroniczny oraz gry odpowiednio do wieku dzieci. Kampania „Myślę więc nie ślę” odnosi się do sextingu. Pomaga zwiększyć świadomość odbiorców na temat istoty tego zjawiska. Przeciwdziałanie wszechobecnemu w sieci hejtowi to temat kampanii „Przytul Hejtera” mającej formę blogu o tematyce zapobiegania i radzenia sobie z hejtem. „Chroń dziecko w sieci” to kampania przestrzegająca przed szkodliwym wpływem nieodpowiednich treści na dzieci. W przypadku kampanii „Uważni rodzice” zwraca się uwagę na problem uwodzenia dzieci i ich manipulacji w sieci. Kwestie tworzenia treści intymnych przez dzieci porusza kampania „nie na pokaz”. Każda z kampanii dotyczy zatem ważnych społecznie zagadnień, zjawisk, koncentrując się na działaniach w sieci oraz bezpieczeństwie użytkowników.

Podsumowanie

Wśród źródeł informacyjnych dotyczących tematyki bezpieczeństwa informacji oraz bezpieczeństwa w sieci polskie organizacje i instytucje badawcze oferują materiały o szerokim zakresie tematycznym kierowane do odbiorców z poszczególnych grup wiekowych. Dzieci i młodzież, dorośli, specjaliści, ale także osoby nieposiadające wiedzy na temat bezpieczeństwa informacji lub bezpieczeństwa w sieci, znajdą dla siebie odpowiednie treści dostarczające wiedzy o bezpiecznym korzystaniu z zasobów internetu. Publikowane informacje są dopasowane do grup odbiorców, dostępne za darmo w formie grafik, wpisów na blogu, podcastów, słuchowisk, filmów, a także kampanii społecznych oraz projektów, konkursów.

Źródła dotyczące bezpieczeństwa informacji i zwalczania napotkanych w sieci zagrożeń są dobrem społecznym¹⁶ i ogólnodostępnym dla wszystkich użytkowników sieci. Trzeba jedynie mieć świadomość ich istnienia, by podnieść świadomość bezpiecznego korzystania z zasobów informacyjnych.

Bibliografia

- Akademia NASK. (2019). *KoMI*n podczas Digital Youth Forum 2019 oraz warsztatów design thinking. Pobrane 14 kwietnia 2022, z <https://akademia.nask.pl/news/komin-podczas-digital-youth-forum-2019-oraz-warsztatow-design-thinking.html>
- Babik, W. (2010). *O natłoku informacji i związany* m z nim przeciążeniu informacyjnym. Kraków: Katedra Technologii i Mediów Edukacyjnych. Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN.
- Batorowska H. (2017). Bezpieczeństwo informacyjne w dyskursie naukowym – kierunki badań. W: H. Batorowska, E. Musiał (red.), *Bezpieczeństwo informacji w dyskursie naukowym* (s. 9-28). Kraków: Uniwersytet Pedagogiczny Krakowie Instytut Bezpieczeństwa i Edukacji Obywatelskiej Katedra Kultury Informacyjnej i Zarządzania Informacją.
- CERT Polska NASK. (2022). *O nas*. Pobrane 23 kwietnia 2022, z <https://cert.pl/o-nas/>
- Computer Emergency Response Team. (2020). *Wikipedia. Wolna encyklopedia*. Pobrane 14 kwietnia 2022, z https://pl.wikipedia.org/wiki/Computer_Emergency_Response_Team
- CSIRT GOV. (b.d.). *O nas*. Pobrane 14 kwietnia 2022, z <https://csirt.gov.pl>

¹⁶ Dobro społeczne to projekty, programy, kampanie i inne tego typu działania, w ramach których rozpowszechnia się wiedzę lub materiały, udostępniane za darmo (*Dobra społeczne*, 2020).

- CSIRT Ministerstwa Obrony Narodowej. (b.d.). *Komunikaty CRIST MON*. Pobrane 14 kwietnia 2022, z <https://csirt-mon.wp.mil.pl/pl/>
- Digital Youth w Safer Internet*. (b.d.). saferinternet.pl. Pobrane 14 kwietnia 2022 z <https://www.saferinternet.pl/projekty/projekty-edukacyjne/digital-youth.html>
- Dobra społeczne. (2020). *Wikipedia. Wolna encyklopedia*. Pobrane 10 czerwca 2022, z https://pl.wikipedia.org/wiki/Dobra_spoeczne
- Dyżurnet.pl. (2020). *Wikipedia. Wolna encyklopedia*. Pobrane 14 kwietnia 2022, z <https://pl.wikipedia.org/wiki/Dyżurnet>.
- Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę. (2021). *Co robimy?* Pobrane 14 kwietnia 2022, z <https://fdds.pl/co-robimy.html>
- Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę. (2021). *O Fundacji*. Pobrane 14 kwietnia 2022, z <https://fdds.pl/o-fundacji.html#o-fundacji>
- Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę. (2022). *O telefonie 800 100 100*. Pobrane 14 kwietnia 2022, z <https://800100100.pl>
- Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę. (2022). W: *Wikipedia. Wolna encyklopedia*. Pobrane 14 kwietnia 2022, z https://pl.wikipedia.org/wiki/Fundacja_Dajemy_Dzieciom_Siłę
- Główny Urząd Statystyczny. (2021). *Spółczesność informacyjna w Polsce w 2021 r*. Pobrane 26 maja 2022, z <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/nauka-i-technika-spoleczenstwo-informacyjne/spoleczenstwo-informacyjne/spoleczenstwo-informacyjne-w-polsce-w-2021-roku,2,11.html>
- Górnicz, K. (2019). Czym jest cyberbezpieczeństwo? *SafeBIT*. Pobrane 26 maja 2022, z <https://web.archive.org/web/20200408234425/https://safebit.pl/czym-jest-cyberbezpieczenstwo/>
- Katalog kompetencji medialnych, informacyjnych i cyfrowych*. (2014). Warszawa: Fundacja Nowoczesna Polska. Pobrane 26 maja 2022, z http://edukacjamedialna.edu.pl/media/chunks/attachment/Katalog_kompetencji_medialnych_2014.pdf
- Krztoń, W. (2017). *Walka o informację w cyberprzestrzeni w XXI wieku*. Warszawa: Rambler Press.
- Kubiak, M., Topolewski, S., red. (2018). *Współczesne wyzwania i zagrożenia wobec ochrony informacji niejawnych i danych osobowych*. Siedlce-Warszawa: Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach Wydział Humanistyczny Instytut Nauk Społecznych i Bezpieczeństwa.
- Liderman, K. (2012). *Bezpieczeństwo informacyjne*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Liedel, K. (2008). *Bezpieczeństwo informacyjne w dobie terrorystycznych i innych zagrożeń bezpieczeństwa narodowego*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.

- Motylińska, P. (2015). *Bezpieczeństwo informacji w Internecie – zachowania i opinie studentów*. W: H. Batorowska (red.), *Kultura informacyjna w ujęciu interdyscyplinarnym: teoria i praktyka*, T. 1 (s. 55-65). Kraków: Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie Instytutu Bezpieczeństwa i Edukacji Obywatelskiej Katedra Kultury Informacyjnej i Zarządzania Informacją.
- NASK. (b.d.) *Cyberbezpieczeństwo*. Pobrane 10 czerwca 2022, z <https://www.nask.pl/pl/dzialalnosc/cyberbezpieczenstwo/3284,Cyberbezpieczenstwo.html>
- NASK Dyżurnet.pl. (2019). O nas. *dyżurnet.pl*. Pobrane 14 kwietnia 2022, z <https://dyzurnet.pl/o-nas>
- NASK, Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę. (2017). Digital Youth. *saferinternet.pl*. Pobrane 14 kwietnia 2022, z <https://www.saferinternet.pl/projekty/projekty-edukacyjne/digital-youth.html>
- NASK, Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę. (2017). O DBI. *saferinternet.pl*. Pobrane 14 kwietnia 2022, z <https://www.saferinternet.pl/dbi/o-dbi.html>
- NASK, Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę. (2017). O projekcie. *saferinternet.pl*. Pobrane 12 kwietnia 2022, z <https://www.saferinternet.pl/projekty/projekty-edukacyjne/sieciaki/o-projekcie.html>
- NASK, Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę. (2017). Safer Internet w Europie. *saferinternet.pl*. Pobrane 14 kwietnia 2022, z <https://www.saferinternet.pl/o-nas/safer-internet-w-europie.html>
- NASK, Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę. (2017). Safer Internet w Polsce. *saferinternet.pl*. Pobrane 14 kwietnia 2022, z <https://www.saferinternet.pl/o-nas/safer-internet-w-polsce.html>
- NASK, Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę. (2017). Zostań znajomym swojego dziecka. *saferinternet.pl*. Pobrane 15 kwietnia 2022, z <https://www.saferinternet.pl/projekty/projekty-edukacyjne/zostan-znajomym-swojego-dziecka.html>
- NASK, Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę. (2017). Kampanie społeczne. *saferinternet.pl*. Pobrane 16 kwietnia 2022, z <https://www.saferinternet.pl/kampanie-spoeczne.html>
- Naukowa i Akademicka Sieć Komputerowa – Państwowy Instytut Badawczy. (2021). W: *Wikipedia. Wolna encyklopedia*. Pobrane 15 kwietnia 2022, z https://pl.wikipedia.org/wiki/Naukowa_i_Akademicka_Sieć_Komputerowa_-_Państwowy_Instytut_Badawczy
- Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie nadania Naukowej i Akademickiej Sieci Komputerowej statutu państwowego instytutu badawczego z dnia 7 czerwca 2017 r. (2017). *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej*, poz. 1193. <https://dziennikustaw.gov.pl/D2017000119301.pdf>
- Sieciaki.pl*. (b.d.). *saferinternet.pl*. Pobrane 12 kwietnia 2022, z <https://www.saferinternet.pl/projekty/projekty-edukacyjne/sieciaki/o-projekcie.html>

Tomaszkiewicz, A., red. (2013). Słownik Ekologii Informacji. *Serwis informacyjny Ekologia Informacji*. Pobrane 12 kwietnia 2022, z <https://web.archive.org/web/20181130202059/http://www.ekologiainformacji.pl/sloownik/>

Ustawa z dnia 5 lipca 2018 r. o krajowym systemie cyberbezpieczeństwa. (2018). *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej*, 2015, poz. 1560.

Zespół dyżurnet.pl. (2015). *Raport 2015 dyżurnet.pl*. Pobrane 26 maja 2022, z https://akademia.nask.pl/badania/DyzurnetRaport2015_www.pdf

Zięba, R. (1997). Kategoria bezpieczeństwa w nauce o stosunkach międzynarodowych. W: D.B. Bobrow, E. Halżak, R. Zięba (red.), *Bezpieczeństwo narodowe i międzynarodowe u schyłku XX wieku*, (s. 3-25). Warszawa: Fundacja Studiów Międzynarodowych – Foundation of International Studies.

Jolanta Kokoszka

Information Security on the Web. Characteristics of selected initiatives addressed to children and youth implemented by Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę and NASK
Abstract

The information activity of selected foundations and research institutes increasing users' awareness of online security was discussed. The threats resulting from the use of the Internet and the definition of the concept of information security in the context of the network were presented. The following sources of information were analyzed: Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę and Naukowa i Akademicka Sieć Komputerowa (NASK). The paper presents the characteristics of selected activities undertaken by the entities selected for the analysis in relation to the safety of children and adolescents on the Internet.

Keywords: information security, Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę, Naukowa i Akademicka Sieć Komputerowa, NASK

Jolanta Kokoszka

Bezpieczeństwo informacji w sieci. Charakterystyka wybranych inicjatyw kierowanych do dzieci i młodzieży realizowanych przez Fundację Dajemy Dzieciom Siłę oraz Naukową i Akademicką Sieć Komputerową
Streszczenie

W artykule omówiono działalność informacyjną wybranych fundacji oraz instytutów badawczych zwiększających świadomość użytkowników na temat bezpieczeństwa w sieci. Przedstawiono zagrożenia wynikające z korzystania z internetu oraz definicję pojęcia bezpieczeństwo informacji w kontekście sieci. Analizie poddano następujące źródła informacji: Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę oraz Naukową i Akademicką Sieć Komputerową (NASK).

Przedstawiono charakterystykę wybranych działań podejmowanych przez wybrane do analizy podmioty w odniesieniu do bezpieczeństwa dzieci i młodzieży w sieci.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo informacji, Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę, Naukowa i Akademicka Sieć Komputerowa, NASK